

Микола Миколайович Шитюк

(до 60-річного ювілею)

Микола Миколайович Шитюк народився 30 листопада 1953 року в селі Лиса Гора Лисогірського (сьогодні Первомайського) району Миколаївської області. В 1960 році вступив до I класу Лисогірської школи-інтернату № 5, згодом перейшов для подальшого навчання в Лисогірську восьмирічну школу №2. Після її закінчення вступив на шкільне відділення Новобузького педагогічного училища Миколаївської області.

Перша публікація в творчому доробку М.М. Шитюка з'явилася в 1986 році, коли він ще був учнем 8-го класу Лисогірської восьмирічної школи № 2. Будучи студентом Новобузького педагогічного училища, активно співробітничав із засобами масової інформації, писав і друкував нариси про актуальні проблеми того часу. Саме в студентські роки народилася ідея написати історію міста Новий Буг, де промайнули юнацькі роки. Ідея втілилась у життя: в 2007 році побачив світ історико-краєзнавчий нарис М.М. Шитюка «Новий Буг».

Закінчивши училище, Микола Миколайович з вересня 1972 року працює вчителем історії та географії Водянолоринської восьмирічної школи Єланецького району. Потім – два роки служби в Збройних Силах СРСР, в Червонопрапорному Білоруському воєнному окрузі. Після служби в армії вирішив продовжити навчання. У 1975 році Шитюк М.М. вступив на історичний факультет Київського державного університету імені Т.Г. Шевченка. Саме в студентські роки він заклав основний фундамент подальшої наукової праці. Весь вільний час працював у київських архівах, читальних залах столичних бібліотек, у тому числі, в науковій бібліотеці імені В.І. Вернадського.

Не дивно, що дипломна робота набагато перевищувала встановлений обсяг – над нею він працював цілих три роки. Безумовно, це відіграло вирішальну роль при визначенні подальшого вибору життєвого шляху – наука і теми кандидатської дисертації після закінчення університету. Отримавши вищу освіту, працював на партійній роботі, директором СШ № 1 в місті Новий Буг. На всіх посадах М.М. Шитюк проявляв себе відповідальним, дисциплінованим та ініціативним працівником, користувався повагою колег і оточуючих людей.

Паралельно займався науковою роботою: писав та публікував наукові статті. Науковим керівником у Миколи Миколайовича по захисту кандидатської дисертації був відомий вчений, керівник групи з історії Великої Вітчизняної війни і в Інституті історії партії при ЦК КПУ, доктор історичних наук, професор Василь Миколайович Немятий.

На жаль, передчасна смерть не дала можливості Василю Миколайовичу привітати свого аспіранта з успішним захистом кандидатської дисертації на тему «Відображення в мемуарній літературі суспільно-політичної роботи партизан і підпільників серед населення окупованої території України (Критичний аналіз)». На захисті, що пройшов в Київському державному університеті імені Т.Г. Шевченка в листопаді 1991 року, першим опонентом виступив відомий український історик, доктор історичних наук, професор В.О. Землинський.

Після отримання диплома кандидата історичних наук М.М. Шитюк переїжджає з Первомайська до Миколаєва, де займається викладацькою діяльністю в закладах вищої освіти обласного центру.

Зі створенням державної програми «Реабілітовані історією» М.М. Шитюк працював на посаді наукового консультанта в редакційно-видавничій групі «Реабілітовані історією» Миколаївської облдержадміністрації. Перед вченим стояло завдання – відповісти на

питання, на які радянська історіографія накладала табу, а більша частина історичного відрізка часу, була сфальсифікована або ретельно приховувалась. Тільки в роки незалежної України історичні події тієї доби почали знаходити своє об'єктивне відображення в наукових працях істориків.

Тема настільки зацікавила молодого науковця, що М.М. Шитюк затвердив її в Інституті історії України Національної Академії Наук України як тему докторської дисертації в наступній редакції: «Масові репресії проти населення Півдня УРСР в 20-50-ті роки ХХ століття».

По накресленій проблемі, дослідник протягом семи років вивчав, опрацьовував тисячі архівно-слідчих кримінальних справ осіб незаконно репресованих в 20-50-ті роки минулого століття в південному регіоні України. Він зумів показати страшну картину терору та насилля, що панували в ті часи в суспільстві. Не випадково він назвав цей період «війною керівної верхівки з власним народом». Свою правоту М.М. Шитюк довів в виданих книгах і наукових працях.

Першою його книгою в 1994 році стала спільна праця з Я.І. Журецьким «Освітняни Миколаївщини – жертви репресій сталінізму» через рік цій проблемі була присвячена книга «З власним народом війна». М.М. Шитюк став одним з першопрохідців у вивченні теми «Масові репресії проти населення УРСР в період тоталітаризму».

Необхідно особливо підкреслити характеристику особистого внеску вченого в розробку проблеми тоталітаризму в Україні. Він першим показав, що варто дивитись на феномен тоталітаризму без ідеологічної упередженості. Тільки тоді можна об'єктивно поглянути на недавнє минуле і зрозуміти причини протистояння, які на жаль, прослідковуються в українському суспільстві і в наші дні.

М.М. Шитюк відходить від абстрактного погляду на поняття тоталітаризму. Тоталітаризм, вважає вчений – це мутація об'єктивного неминучого переходу від традиційного ієрархічного стану суспільства до громадянського. Це поняття протилежне демократії, і стає зрозумілим лише шляхом співставлення держави і суспільства. Тоталітаризм означає панування держави над суспільством, а демократія – панування суспільства над державою.

Таке поняття тоталітаризму – найбільш коротке з існуючих в науковій літературі, яке, на думку М.М. Шитюка, зрозуміле людям з різним рівнем підготовки та знань. Тоталітаризм радянського зразка повинен мати початок і кінець. М.М. Шитюк детально прослідкував не тільки формування тоталітарного політичного режиму і особливості його переходу суспільно-економічний лад, але й обставини згорання останнього.

Щоб дійти таких лаконічних висновків по даним питанням, на які довгі десятиліття був накладений гриф таємності, М.М. Шитюк, працюючи над темою докторської дисертації, підготував та опублікував більше п'яти десятків наукових робіт. По рекомендації вченої ради Інституту історії України НАН України, в 2000 році в Києві була опублікована монографія М.М. Шитюка «Масові репресії проти населення Півдня України в 20-50-х роках ХХ століття». В травні 2001 року Микола Миколайович блискуче захистив докторську дисертацію в Інституті історії України НАН України.

М.М. Шитюк став і першовідкривачем й інших «білих плям» в історії південного регіону України. Його стараннями та наполегливій праці вийшли із забуття теми : голод 1921-1923, 1932-1933, 1946-1947 років, колективізація, націоналістичне підпілля на півдні УРСР, діяльність партизанських та підпільних організацій, в т.ч., «Партизанська іскра», Миколаївського підпільного центру в роки Великої Вітчизняної війни та ін.

В його численних наукових роботах і публікаціях матеріал ставав по-справжньому науковим, факти звірені тільки з оригіналами архівних документів, з героїв тих, чи інших подій знята штучно створена завіса. Це, на жаль, викликало шквал критики на адресу

вченого від захисників тоталітаризму, загниваючої системи, що бачили більшість подій, фактів, конкретних політичних особистостей через «рожеві окуляри» і криві дзеркала.

Один поважний історик з цього приводу сказав, що нести в народ історичну неправду настільки ж злочинно, як давати морехідцям невірні карти.

В листопаді 2003 року ВАК України затвердив М.М. Шитюку вчене звання професора за спеціальністю «Історія України».

З лютого 2004-го по серпень 2008 року М.М. Шитюк працює директором Миколаївського навчально-наукового інституту Одеського національного університету імені І.І.Мечникова, завідує кафедрами політології та історії України. В грудні 2009 року затверджений членом спеціалізованої вченої ради по захисту докторських дисертацій по спеціальностям «Історія України» та «Всесвітня історія» і Одеському національному університету імені І.І. Мечникова.

Саме в цей період М.М. Шитюк, як керівник творчих колективів, зумів організувати та підготувати до публікації ряд прекрасних наукових праць з історії Миколаївської області. Серед них такі книги: «Миколаївщина: літопис історичних подій» (2002 р.), «Голод-геноцид 1932-1933 рр. на території Миколаївщини: погляди істориків, очевидців, архівні матеріали» (2003 р.), «Миколаївщина в роки Великої Вітчизняної війни: 1941 – 1944 рр.» (2004 р.), «Миколаївщина в новітній історії» (2007 р.), «Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932-1933 років в Україні. Миколаївська область» (2008 р.), «Слава та гордість Миколаївщини» (2012 р.).

Вчений також активно друкується в засобах масової інформації. Його слово звучить у популярних газетах «Южная правда», «Вечерний Николаев», «Рідне Прибужжя». Цікавою для читача стала серія книг по історії міст і сіл Миколаївщини.

Особливо хотілося б підкреслити великий вклад М.М. Шитюка у вивчення голоду 1932-1933 років на території Півдня України і Миколаївської області. Вченими зі столиці М.М. Шитюк визнаний одним із провідних дослідників даної проблематики на Півдні України.

З вересня 2008 року М.М. Шитюк очолює Інститут історії та права Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського (МНУ ім. В.О. Сухомлинського). За короткий період часу, за підтримки ректора університету професора В.Д. Будака, проявився організаторський та адміністративний таланти Миколи Миколайовича.

У квітні 2009 року ВАК України відкрив в Інституті спеціалізовану вчену раду по захисту кандидатських дисертацій за спеціальностями «Етнологія», «Історіографія, джерелознавство та спеціальні історичні дисципліни», головою якої був призначений М.М. Шитюк. Нині в інституті функціонує спеціалізована вчена рада за спеціальністю «Історія України». Наказом міністра освіти і науки України 15 жовтня 2009 року в МНУ ім. В.О.Сухомлинського відкрита докторантура за спеціальністю 07.00.01 – історія України.

2 жовтня 2009 року в Інституті історії та права відкрито музей археології і етнографії, що стало важливою культурною подією в житті обласного центру. Поряд з цим активно проходять ремонтні роботи та переобладнання аудиторій інституту.

Вчений з великої літери, М.М. Шитюк постійно передає свій професійний та науковий досвід молодим вченим. Під керівництвом професора М.М. Шитюка захистили кандидатські дисертації 25 осіб. Серед них: О.С. Козирев, А.М. Бахтін, Є.Г. Горбуров, К.Є. Горбуров, Н.В. Сугацька, В.В. Щукін, А.А. Погорелов, О.С. Акунін, Н.Є. Крижановська, Т.Ю. Іванова, Р.М. Крайнік, К.В. Назарова, В.І. Гамза, Д.В. Нефьодов, В.В. Чернявський, О.А. Мягка.

Кожен з них відчув добре ставлення до себе справжнього наукового керівника М.М. Шитюка. Він вмів створює творчу атмосферу молодим ученим, поряд з

вимогливістю в необхідному напрямку дослідження. Його поважають студенти, аспіранти, викладачі.

Розповідаючи про відомого вченого, нічого не сказати про його рідних і близьких було б історичною помилкою. Адже саме рідні і близькі були, є і будуть тим фундаментом і його духовною основою без яких він не склався як вчений. В першу чергу – це батьки. Батько, Микола Олексійович працював технологом ПМК треста «Межколхозстрой», помер в 1981 році. Мати, Марія Пантіліївна, віддала народній освіті більше 53 років, працювала вчителем географії Новобузької СШ, Лисогірських СШ № 1, інтернату № 5 і восьмирічної школи № 2. До останнього часу вона уважно слідкувала за науковою діяльністю свого сина, була першим читачем його нових книг та наукових статей, пишалася його успіхами. Марія Пантіліївна пішла з життя 3 червня 2013 року.

Миколу Миколайовича та його дружину Людмилу Миколаївну радують сини. Олег – банківський співробітник, Володимир – лікар. Особлива гордість діда – його онуки Дмитро і Роман.

Сьогодні М.М. Шитюк знаходиться в числі відомих істориків України, таких як: В.І. Даниленко, О.П. Реєнт, С.В. Кульчицький, О.І. Гуржій, О.С. Рубльов, В.І. Кучер, В.І. Марочко, В.М. Ричка, В.В. Стецкевич, Ф.Г. Турченко, В.В. Калініченко.

За 40-річну науково-педагогічну діяльність М.М. Шитюк написав і опублікував більше 400 наукових та науково-популярних праць, в тому числі, 30 монографій. Його праці видавались в Російській Федерації, Республіці Білорусь, США, Німеччини, Польщі та ін. країнах.

За значний особистий вклад в розвиток національної науки М.М. Шитюк нагороджений орденом «За заслуги» III ступеня (2008 р.), грамотою Президії Верховної Ради України (2010 р.), знаками Міністерства освіти і науки України «Відмінник освіти України» (1998 р.), «За наукові досягнення (2008 р.)», «Антон Макаренко» (2010 р.), «Петро Могила» (2010 р.); присвоєно почесне звання «Заслужений діяч науки і техніки України» (2003 р.) У 2003 році присуджена обласна культурологічна премія імені М.М. Аркаса. Блаженнішим Патріархом України Володимиром М.М. Шитюк нагороджений орденом Української Православної церкви рівноапостольного князя Володимира III ступеня (2005 р.).

В 2012 році за багаторічну працю, успіхи в науково-методичній та науково-дослідній роботі, особистий внесок у справу підготовки висококваліфікованих кадрів, становлення вищої освіти в Миколаївській області М.М. Шитюк нагороджений Почесним знаком Миколаївського міського голови «За заслуги перед містом Миколаєвом».

Рішенням Лисогірської сільської ради Первомайського району Миколаївської області 18 липня 2013 р. М.М. Шитюку присвоєно звання почесного громадянина с. Лиса Гора.

Члени оргкомітету, викладачі, аспіранти, студенти щиро вітають Миколу Миколайовича з ювілеєм, бажають міцного здоров'я, нових наукових звершень, творчого натхнення та нових досягнень в ім'я процвітання Української держави та її народу.

*Члени організаційного комітету по відзначенню 60-річного ювілею
доктора історичних наук, професора Шитюка М.М.:*

Дмитренко О.О., Горбуров Є.Г., Горбуров К.Є.,
Горбенко К.В., Єрмакова І.П., Морозан О.О.,
Пархоменко В.А., Шличек О.Ю.

СЛОВО ПРО КОЛЕГУ

Академік, заслужений діяч науки і техніки України, доктор історичних наук, професор Микола Миколайович Шитюк є знаним в Україні та за її межами дослідником. У його науковому доробку більше 20 наукових монографій, посібників для вищої і середньої школи, розділів у 25 колективних монографіях і навчальних посібниках. За його редакцією побачили світ більше 100 наукових праць українських істориків. Неможливо у невеликому історіографічному вступі до бібліографії вченого дати повну характеристику його творчого добутку, тим більше, що М.М. Шитюк продовжує активно працювати. Є одним з науковців, в творчості якого віддзеркалюється сучасний стан української історичної науки, хто не боїться важких та драгливих для суспільства проблем.

Подаючи нотатки до історіографічного доробку М.М. Шитюка, зауважимо, що, поперше, всі наші висновки мають попередній характер, так як подальша творча діяльність будь-якого вченого може зробити більш рельєфний погляд на увесь його творчий доробок. По-друге, ми прагнули не відходити від фактів і не давати самостійних оціночних характеристик. Зроблені оцінки вироблені у безпосередніх бесідах із самим дослідником. По-третє, переважна більшість проблем, до яких вчений звертався, вже не є предметом тільки його наукових зацікавлень. Це дає можливість більш-менш об'єктивно оцінити їх під історіографічним кутом зору і згрупувати за тематичними ознаками.

Як кожний вчений М.М. Шитюк пройшов тривалий і складний шлях зростання.

У працях М.М. Шитюка нові сюжетні лінії і повороти залежать, як правило, від попередньо напрацьованого матеріалу. Існує, щоправда, вододіл, який поділяє всю його проблематику на дві якісно різні частини.

Перша газетна публікація з'явилася в творчому доробку М.М. Шитюка в 1968 році, коли він ще був учнем 8-го класу Лисогірської восьмирічної школи № 2, а потім, будучи слухачем Новобузького педагогічного училища, тісно співпрацював із рядом газет, де публікувалися інформації, зарисовки, нариси з актуальних проблем сучасності. Саме в студентські роки і народилася в нього ідея написати історію міста Новий Буг, де пройшли юнацькі роки. Затим і реалізував її.

Навчання на історичному факультеті столичного університету імені Т. Шевченка дало можливість працювати в читальних залах столичних архівів та в науковій бібліотеці імені В. Вернадського.

Дипломна робота М.М. Шитюка істотно перевищила студентський обсяг – адже над темою він працював уже три роки. Це відіграло певну роль при визначенні теми кандидатської дисертації після закінчення університету.

Науковим керівником з кандидатської дисертації став відомий вчений, історик, керівник групи з історії Великої Вітчизняної війни в Інституті історії партії при ЦК Компартії України, доктор історичних наук, професор Василь Миколайович Нем'ятий. На жаль, передчасна смерть не дала можливості Василю Миколайовичу побувати на прилюдному захисті кандидатської дисертації М.М. Шитюка в Київському державному університеті імені Т. Шевченка в 1991 році. Першим опонентом виступив відомий український історик, доктор історичних наук, професор В.О. Замлинський. Дисертація виявилася значно меншою за обсягом, ніж дипломна робота, але була узагальнюючим, а не фактографічним дослідженням. З теми дисертації було 7 публікацій, які майже повністю відбивають зміст наукового дослідження.

З автореферату видно, що в центрі уваги дисертанта опинилися проблеми громадсько-політичної роботи серед населення окупованих областей України в роки Великої Вітчизняної війни. У подальшому історик неодноразово звертався в численних публікаціях до цієї проблеми.

Дисертація захищена в роки роботи М.М. Шитюка в Первомайському міськвиконкомі Миколаївської області. Згодом, після отримання диплому кандидата історичних наук він переїздить до Миколаєва, де працює на викладацькій роботі у вищих навчальних закладах міста. Із створенням державної програми «Реабілітовані історією» М.М. Шитюка включено до роботи на посаді наукового консультанта в редакційно-видавничій групі «Реабілітовані історії» Миколаївської облдержадміністрації. Це була зовсім нова проблема, що протягом десятиліть замовчувалася радянською історіографією, і лише роки незалежної Української держави вийшла із забуття. Тема так зацікавила вченого, що М.М. Шитюк затвердив її в Інституті історії України Національної академії наук України в якості докторської дисертації – в наступній редакції: «Масові репресії проти населення півдня УРСР в 20-50-і роки ХХ століття». Працюючи над піднятою проблемою, дослідник протягом 7 років опрацював тисячі архівно-слідчих кримінальних справ в Південному регіоні України, незаконно репресованих в 20-50-і роки ХХ століття, зумів показати жахливу картину терору і насильства, що панували в суспільстві. Загальна кількість наукових публікацій з теми докторської дисертації досягла п'яти десятків.

Все життя доктора історичних наук, професора М.М. Шитюка пов'язане з Миколаївщиною. Тут він народився і весь життєвий шлях проходить на території степово-корабельної Миколаївщини. Два десятиліття його життя пов'язане з Миколаєвом. Тема Миколаївщини проходить крізь всю його наукову творчість.

У радянські часи М. Шитюк працював лектором райкому, міськкому партії, регулярно виступав у складі лекційної групи на підприємствах та установах Миколаївщини, прочитавши сотні лекцій. Доречно підкреслити, що результатом цих лекцій стали перші наукові публікації.

З 1993 року М.М. Шитюк почав працювати у вищих навчальних закладах Миколаєва на науковій та викладацькій роботі. Першою його книгою в 1994 році стала спільна праця з Я.І. Журецьким «Освітня Миколаївщина – жертви репресій сталінізму». Через рік цій же тематиці присвячена книга «З власним народом війна». Саме М.М. Шитюк став першопрохідцем у вивченні теми «Масові репресії проти населення УРСР в період тоталітаризму», ставши першовідкривачем так званих «білих плям» у Південному регіоні України. Завдяки наполегливим пошукам вченого з-за забуття вийшли теми трьох радянських голодоморів першої половини ХХ століття, націоналістичного підпілля в Південному регіоні УРСР, діяльності підпільної організації «Партизанська іскра», Миколаївського підпільного центру та ін.

Він є незмінним керівником асоціації дослідників Миколаївщини часів голодоморів. Наприкінці 80-х років ХХ ст. вихлюпнувся цілий потік негативної інформації про недавнє минуле. Голодомор – це лише найбільш вражаючий елемент. Крім того, роль вченого в дослідженні Голодомору помітна, тоді як в інших «білих плямах» радянської історії спеціалізувались інші вчені.

М.М. Шитюк разом з головою Миколаївського «Меморіалу» Ю. Зайцевим висловив пропозицію організувати широке вивчення документальних матеріалів про ОУН і діяльність націоналістичного підпілля в Південному регіоні України, показати, що їх діяльність спрямовувалася проти сталінщини, на створення самостійної України. Він ставив питання про відповідальність істориків перед суспільством. На думку вченого, суспільство повинно мати повноцінний документальний матеріал, який дозволяє йому

звільнитися від політично поляризованих оцінок проблем ОУН та націоналістичного підпілля. Підсумком діяльності стала спільна праця з дослідником Є.Г. Горбуровим, видана в 2003 році в Інституті історії України НАН України - «Суспільно-політична та бойова діяльність націоналістичного підпілля Півдня України в роки німецько-румунської окупації».

З 1995 року в публікаціях М.М. Шитюка, розміщуваних в громадсько-політичних виданнях, зазвучала гострополемічна тема, яку можна назвати так: історичні аргументи на користь міцності здобутої під час розпаду Радянського Союзу Української незалежності, обґрунтування суджень про незворотність всього задекларованого і здійсненого в 1990-1991 роках. Своїми публікаціями він відповідав на просте питання: чи здатна Україна бути незалежною?

Здавалося б, у чому тут проблема? Хіба можна сумніватися в тому, що майже п'ятидесятимільйонна країна, з кордонами, які сформувалися ще у 1917 році, і з територією, що переважає площу будь-якої європейської держави, здатна залишитися незалежною?! Тим не менш, спостерігаючи незаперечні факти, багато західних політиків висловлювали сумнів щодо перспектив існування окремої держави з центром в Києві. Їм здавалося, що сотні років життя в одній державі візьмуть своє і населення, а не політики висловляться за об'єднання з Росією. Інакше кажучи, їм здавалося, що процес русифікації України зайшов надто далеко. І дійсно, він глибоко вкоринився, і долається вкрай важко.

Тепер перейдемо до характеристики особистого вкладу М.М. Шитюка в розробку проблеми тоталітаризму в Україні, чого упустити просто неможливо. Дійсно, нині слід дивитися на феномен тоталітаризму, аналізувати його без ідеологічної упередженості. Тільки так можна об'єктивно поглянути на недавнє минуле і зрозуміти причини протистояння, які простежується в українському суспільстві й дотепер, врешті, беззастережно і об'єктивно оцінити.

М.М. Шитюк уникає абстрактного погляду на поняття тоталітаризму. Як виявляється, спроба формалізації конкретно-історичного матеріалу в рамках окремої країни, яка мала тоталітарний режим, не дає потрібного результату. Тоталітаризм для нього - це мутація об'єктивно неминучого переходу від традиційного, ієрархічно-станового суспільства до громадянського. Це поняття протилежне демократії і зрозуміле тільки шляхом протиставлення держави та суспільства. Тоталітаризм означає панування держави над суспільством, кожним його членом, а демократія - це панування суспільства над державою. Таке визначення тоталітаризму найбільш коротке з існуючих в літературі, можливо, навіть дещо спрощене. Однозначної оцінки тоталітаризму на рівні особи, звісно, бути не може. Він є формою силового обмеження поведінки особи в суспільстві. Але й демократія обмежує поведінку особи. Проте істотна різниця лише в тому, що обмежуючі норми приймаються більшістю, а не меншістю членів суспільства.

Зрозуміло, проблема тоталітаризму стала для нас формою переходу від дослідження «білих плям» і «чорних дірок» до намагання зрозуміти глибокі закономірності історичного процесу. Тепер нас цікавить відповідь на питання - «Чому?». Першою публікацією М.М. Шитюка в рамках поставленої проблеми стала стаття в газеті «Прибузький вісник» - «І герой, і мученик». Це розповідь про одного з активних учасників підпільної організації «Партизанська іскра» Івана Герасименка, якого тоталітарний режим засудив на 25 років виправно-трудових таборів. У цій газеті М.М. Шитюка поважали, статті друкували без втручання в текст.

Першою публікацією вченого, як було сказано вище, серйозною розробкою проблеми тоталітаризму стала книга «Освітяни Миколаївщини - жертви репресій сталінізму».

Солідним внеском в історичну науку стала монографія М.М. Шитюка «Масові репресії проти населення Півдня України 20-50-ті роки ХХ століття», видана в 2000 році в Києві за рекомендацією вченої ради Інституту історії НАН України.

З кожною новою публікацією М. Шитюка феномен тоталітаризму ставав більш чітким і зрозумілим. Найбільш яскраво це прослідковується в наукових доповідях на міжнародних конференціях, організаторами яких став, зокрема Інститут історії України НАН України.

Пильну увагу М.М. Шитюка привертала взаємовідносина церкви і тоталітарної радянської держави. Він відзначив, що в системі комуністичної диктатури радянські органи влади мали цілком окреслені і вагомими реальні повноваження. Дослідник у публікаціях показав процес руйнації української церкви, винищення кращих її представників. Звісно, тоталітаризм радянського зразка повинен мати початок і кінець. М.М. Шитюк ретельно досліджував не тільки формування тоталітарного політичного режиму і особливостей його перетворення на суспільно-економічний лад, але й обставини занепаду останнього, що особливо важливо і цінно.

Першим у Південному регіоні дослідник підняв і проблему концтаборів, що існували в повоєнний період на Півдні України, для військовополонених солдатів і офіцерів Німеччини та її союзників.

Учений надає особливого значення діалогу з читачами, а це найкраще виходить, коли використовується і газетна трибуна. Найбільш ефективно слово вченого звучить в найбільш популярних обласних газетах - «Рідне Прибужжя», «Южная правда». Особливо активно в газетах М.М. Шитюк став друкуватися в роки незалежності України, щороку зростала кількість статей і розширювалася їх тематика.

Гортаючи хронологію праць можна пересвідчитись в цьому. Розширювати далі коло розглядуваних праць у нашому фрагменті просто неможливо. І все ж найбільш цікава частина доробку М.М. Шитюка – це публікації в наукових і громадсько-політичних часописах. Як правило, вони затим серйозно дороблялися автором, але вже в газетному форматі (інколи навпаки). З деяких виростали навіть монографічні дослідження, або їх складові.

Загалом, характеризуючи науковий доробок М.М. Шитюка, не можна не згадати про деякі проблеми, над якими нині працює вчений. Так, у 1997 році багато часу науковець приділяв праці «Корифеї української науки». Ним створені спеціальні робочі групи з написання таких фундаментальних праць, як «Миколаївщина: літопис історичних подій», «Миколаївщина в роки Великої Вітчизняної війни 1941-1945 років», «Голод-геноцид 1932-1933 років на території Миколаївщини», «Повстансько-партизанський рух у Південній Україні. 1917-1944 роки», «Голод 1946-1947 років на території Миколаївщини», «Колективізація сільського господарства і голод (1929-1933 рр.)», «Національна Книга пам'яті. Голодомор 1932-1933 років. Миколаївська область», «Миколаївщина в новітній історії» та ін. Організаційно-координуюча робота, яку виконує до цього часу М.М. Шитюк, така легка і приваблива на перший погляд, забирає надто багато часу та сил. Інколи подолати розбіжності у підходах до тих чи інших питань вдається лише завдяки зваженій позиції керівника робочої групи, його наукового авторитету.

Окремих слів вимагає і праця М.М. Шитюка з політологічних проблем, коли він працював завідувачем кафедри політології. Високий фаховий рівень вченого, його здатність від простого переходити до узагальнень та пропонувати нове концептуальне бачення історії України сприяє тому, що впродовж 90-х років ХХ ст. розроблялася цікава для української історіографії проблема формування тоталітарної держави.

Значним є доробок М.М. Шитюка і на педагогічній ниві. З 1993 року вчений пов'язав своє життя з вищою школою. Він був першопрохідцем курсів «Історія та теорія світової та вітчизняної культури», «Громадські об'єднання та організації незалежної України», «Державне будівництво і самоврядування в Україні» в Національному університеті кораблебудування ім. адмірала Макарова, Миколаївському ще державному університеті ім. В.О. Сухомлинського, Миколаївському центрі Одеської національної юридичної академії, Миколаївському Навчально-науковому інституті Одеського національного університету ім. І.І. Мечникова.

Насамкінець зазначимо, що під керівництвом М. Шитюка захистили кандидатські дисертації більше 20 осіб. Йому притаманне доброзичливе ставлення до молодих, недосвідчених і часом гонорових початківців, намагання в міру можливості створити режим найбільшого сприяння тим пошукувачам, хто може і вміє багато та якісно працювати.

Водночас аспіранти, студенти вченого та й викладачі, добре знають, яким вимогливим і наполегливим може бути завідуючий, спрямовуючи науковця в потрібному напрямку дослідження. При цьому щиро переконані, що науковцям, які працюють безпосередньо з вченим, пощастило.

На прикладі наукової творчості М.М. Шитюка можна усвідомити, наскільки розширилася тематика досліджень, як зросла сфера застосування праці вченого.

Шаною і повагою користується Микола Миколайович в Інституті історії та права Миколаївського національного університету ім. В.О. Сухомлинського, де поєднує плідну наукову діяльність з адміністративними посадами директора Інституту історії та права, завідувача кафедри педагогіки та методики викладання суспільствознавчих дисциплін, керує аспірантами, докторантами, колективами численних творчих проєктів, є науковим редактором цілої низки монографій та наукових збірників, керівником багатьох здобувачів ступенів кандидата та доктора історичних наук.

Наприкінці хочемо побажати Миколі Миколайовичу Шитюку здоров'я, наснаги та нових творчих успіхів на поприщі історичної науки, залишатися, і в подальшому зразковим організатором вищої історичної освіти та права .

Валентин Шкварець,
доктор історичних наук, професор

ПОДЯКА ВЧИТЕЛЮ

Професія вчителя - найблагодініша серед усіх інших. Я з вдячністю згадую свого наукового керівника доктора історичних наук, професора, академіка Миколу Миколайовича Шитюка, який одночасно і навчає, і виховує, і розвиває.

Найістотнішою засадою будь-якого наукового дослідження є творча співпраця наукового керівника й дослідника. За нашим глибоким переконанням, Микола Миколайович значною мірою супроводжує й надихає в нас творчий розвиток науковця-початківця.

Микола Миколайович з повагою ставиться до аспірантів, приймає активну участь і надає організаційну і методичну допомогу на всіх етапах підготовки і виконання дисертаційного дослідження. Неодноразово допомагав у пошуку листів, спогадів, фотографій та матеріалів для коментарів, у перекладі листів з іноземних мов. Думаю, що в науковому та й в особистому плані я змінилася завдяки йому. Розмови з ним, поради й зауваження, консультації і допомога багато чого дали для мене.

Яскравою, багатогранною і надзвичайно продуктивною є науково-педагогічна діяльність М. М. Шитюка. Завдяки зусиллям Миколи Миколайовича на базі Навчально-наукового інституту історії та права МНУ ім. В.О. Сухомлинського у 2009 році створено спеціалізовану вчену раду по захисту кандидатських дисертацій К 38.134.01. Більше 20 кандидатів історичних наук підготовлені ним, керівництво аспірантами, докторантами, активне залучення студентів до наукової роботи - все це дає підстави говорити про створення професором Шитюком М.М. своєї наукової школи, авторитет якої міцне з кожним роком. Незважаючи на повсякчасну зайнятість, Микола Миколайович завжди доступний як для колег, так і для аспірантів та студентів. Добре відомо, що до Миколи Миколайовича можна звертатись з будь-якою проблемою професійною чи особистою - він завжди уважно вислухає, дасть мудру пораду, а при потребі докладе і всіх своїх зусиль для її вирішення. Навіть випадкова зустріч з ним неодмінно покращує настрої.

Нам дуже подобається стиль та методи викладання, що використовує Микола Миколайович - це і постійні наукові дискусії зі аспірантами, і цікаві історії з життя науковців, що допомагають нам краще зрозуміти матеріал, гумор і доброзичлива атмосфера в аудиторії, все це було і є «візитною карткою», стилем Миколи Миколайовича, який вирізняє його серед інших викладачів.

Професор, академік Микола Миколайович Шитюк не зупиняється у русі вперед, все життя він присвятив науці і продовжує щедро ділитися науковими ідеями з тими, хто поруч. Основні риси його характеру - мудрість і справедливість, поміркованість і вдячність, бадьорість і рішучість, працьовитість і завзятість у досягненні мети. Щира, доброзичлива та чуйна людина, різнобічно освічена особистість, видатний вчений був і залишається нашим натхненником, найкращим порадиником і наставником у здійсненні аспірантами наукових досліджень.

Ми вдячні йому за науку, за добро, за радість спілкування, за честь називатися його учнями. Нехай завжди Вас огортає Божа ласка, здійснюються Ваші мрії, робота приносить радість і натхнення, а вірні друзі, учні, колеги завжди будуть поруч. Щиро вдячні Вам за все те добро, що Ви робите для нас.

Людмила Хрящевська
кандидат історичних наук, доцент

МЕЖДУНАРОДНОЕ ПРИЗНАНИЕ УЧЕНОГО

Заслуженный авторитет как в стране, так и в мире имеют труды ученого-историка Николая Николаевича Шитюка. Он является одним из тех исследователей, работы которого не только вносят фундаментальный вклад в развитие украинской науки, но и способствуют ее выходу на уровень мировых достижений.

Будучи одним из ведущих отечественных специалистов в области изучения истории Украины XX столетия, Николай Николаевич является автором более чем 450 научных трудов, которые опубликованы в 15 странах мира, в том числе США, Германии, Польше, России, Хорватии, Израиле и других. При этом все его труды написаны живым, литературным языком, подкреплены неоспоримыми научными фактами.

Проблематика исследований авторского коллектива, руководимого Н. Шитюком, вызывает неподдельный интерес в среде украинской диаспоры. Так, в октябрьском номере 2009 года в крупнейшей газете украинцев США и Канады «The Ukrainian weekly» вышла большая статья, посвященная научной деятельности николаевского профессора.

Следует отметить, что англоязычное издание «The Ukrainian weekly» основано старейшей эмигрантской организацией Украинский Народный Союз в печально известном 1933 году и с тех пор является крупнейшей газетой украинской диаспоры североамериканского континента, насчитывающей порядка трех миллионов человек.

В своем письме к Н. Шитюку редактор Киевского бюро издания Зенон Завада подчеркивает, что плодотворная деятельность николаевских историков, раскрывающих трагические страницы нашего прошлого, извлекающих из небытия все новые и новые архивные документы, вносит огромный вклад в процесс становления и самоутверждения украинской нации. Читатели «The Ukrainian weekly», как следует из письма, увлечены и вдохновлены трудом Николая Николаевича и его единомышленников.

Кроме того, библиотека конгресса, крупнейшая и авторитетнейшая в США, просит передать книги ученого по проблеме Голодомора в собрание фондов книгохранилища.

В начале 2012 года Организация Объединённых Наций по вопросам образования, науки и культуры ЮНЕСКО, совместно с Министерством иностранных дел Израиля объявили конкурс на лучший проект по освещению Холокоста еврейского народа в годы Второй мировой войны.

От Украины было подано 35 проектов, среди них и работа Директора Учебно-научного Института истории и права ННУ им. В. Сухомлинского, профессора Н. Шитюка. Именно его исследование получило высшую оценку жюри конкурса. О чем николаевскому ученому было сообщено в именном письме Министерства иностранных дел Израиля в октябре месяце. Оглашение результатов проекта состоялось в декабре 2012 года на Научном Конгрессе в Иерусалиме. В этом престижнейшем мероприятии приняли участие победители конкурса, ученые из 23 стран мира, приглашенные правительством Израиля публично представить свои научные изыскания.

О значимости Конгресса свидетельствует факт личного участия в нем Министра иностранных дел Израиля и Председателя Исполнительного совета ЮНЕСКО. Высокопоставленные чиновники в своих выступлениях отдельно остановились на работе украинского историка, отметив ее высокий уровень, научную новизну, актуальность и практическое значение. По итогам Конгресса Н. Шитюку выделен грант на дальнейшую разработку исследуемой темы.

Весной 2013 года Её Королевское Высочество, Принцесса Нидерландов Беатрикс, заинтересовавшись исследованиями ученого, высказала желание о личной встрече с Николаем Николаевичем.

Сказанное выше – это лишь малая толика в освещении вопроса международного авторитета Ученого. Не подлежит сомнению, что плодотворная работа Н. Шитюка и его соратников в благородном деле изучения прошлого нашего народа, восстановления исторической правды и в дальнейшем будет способствовать установлению крепких связей между научными кругами, общественными организациями и рядовыми гражданами разных уголков нашей планеты.

Поздравляя Профессора, не возможно умолчать о том, что богатство внутреннего мира, колоссальная работоспособность и широта интересов Николая Николаевича оказывают влияние и на судьбу его аспирантов. Для каждого своего ученика научный руководитель находит проблему, ранее не исследованную, которая и новоиспеченному автору помогает раскрыться. Однако самое главное – это не только успехи на научном и преподавательском поприще, а то, что ты становишься своим, близким человеком, находишь поддержку, мудрый совет, получаешь стимул развиваться. Каждый аспирант Николая Николаевича ощущает поистине отеческое отношение научного руководителя. Наряду с требовательностью и настойчивостью, Николай Николаевич создает творческую атмосферу молодым ученым. Как результат, его учениками уже опубликованы десятки монографий, сотни статей, проведены республиканские и международные конференции, установлены связи с научно-исследовательскими институтами и высшими учебными заведениями, как Украины, так и зарубежных стран. Результаты научных исследований постоянно внедряются в учебный процесс.

Поздравляя Ученого, Учителя с Юбилеем, прежде всего, хочу поблагодарить судьбу за то, что она свела меня с таким удивительным человеком. Высокообразованным, доброжелательным, мудрым наставником, принципиальным и авторитетным ученым. Пожелать крепкого здоровья, счастья, дальнейших творческих успехов и долголетия.

Игорь Николаев,
кандидат исторических наук., доцент

СЛОВО ПОДЯКИ МИКОЛІ МИКОЛАЙОВИЧУ

Слова великої подяки хочеться сказати чудовій людині, яка відіграла важливу роль в моєму житті, а саме у становленні мене як науковця та педагога вищої школи – Шитюку Миколі Миколайовичу, академіку, заслуженому діячу науки і техніки України, доктору історичних наук, професору і просто хорошій людині.

Микола Миколайович є мудрим наставником, досвідченим педагогом і відомим науковцем. Ним підготовлено багато істориків-дослідників, науковців та педагогів вищої школи. Його знання з історії завжди викликали в мені глибоку повагу.

Це тактовна, інтелігентна, багатогранна людина М.М. Шитюк привив мені любов та цікавість до історії, до пошуків наукових істин, до викладання в цілому, сформував навички старанності та наполегливості. Одразу при знайомості з ним я твердо вирішила, що буду викладачем. І зараз, 10 років потому, ми продовжуємо спілкуватися - вже як колеги. Поряд з професійними якостями Микола Миколайович є гарною людиною. З ним просто спілкуватися, він завжди готовий прийти на допомогу, втішить, підтримає і скаже, що все буде добре. Йому притаманні такі людські якості як чесність, порядність, відкритість, демократичність та ін.

Високий професіоналізм при викладанні історичних курсів та при керуванні написанням моєї дослідницької роботи, а також такі якості як логічність, чіткість, послідовність та критичне мислення ще більше надихнули мене до викладацької діяльності. Микола Миколайович став для мене взірцем та еталоном справжнього викладача.

М.М. Шитюк допоміг мені пройти процес адаптації та становлення молодого спеціаліста, навчив мене тонкощам наукової діяльності, завжди був поруч у складних ситуаціях та розділяв мою радість при перших перемогах та досягненнях.

Добре розвинені управлінські якості, чітка дисципліна та порядок у всьому – це те, що характеризує Миколу Миколайовича як директора Навчально-наукового інституту історії та права. Я вдячна долі, що звела мене з такою чудовою людиною. Хочу висловити велику подяку Миколі Миколайовичу, побажати йому міцного здоров'я, довгих років життя, натхнення у роботі та творчих здобутків. Ваші учні та колеги завжди будуть любити та поважати Вас.

Тетяна Іванова,
кандидат історичних наук, доцент

ПРО МОГО ВЧИТЕЛЯ

Писати про Миколу Миколайовича і легко, і складно. Легко тому, що добре знаю його і є про що сказати кожному. Тяжко тому, що це неординарна особистість, вчений з великої літери, відомий далеко за межами України.

В 2002/2003 навчальному році я, як студент-дипломник історичного факультету МДУ (тепер навчально-науковий інститут історії та права МНУ імені В.О. Сухомлинського), вперше познайомився з Шитюком Миколою Миколайовичем. Цей поважний науковець залюбки погодився керувати дипломним проектом, який стосувався проблеми масових політичних репресій в першій половині ХХ ст. Після закінчення історичного факультету в 2003 р. саме за поради Миколи Миколайовича я вступив до аспірантури рідного університету. З цього моменту розпочався мій шлях із входження в науковий світ під його безпосереднім керівництвом. Ця співпраця дала позитивний наслідок – в травні 2009 р. в спеціалізованій вченій раді Д 08.051.14 Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара мною успішно захищена дисертація на тему: «Південноукраїнське селянство в кінці 20-х – першій половині 30-х років ХХ століття: соціально-економічне становище», представленій на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук за спеціальністю 00.07.01 – історія України. Грунтовно виконана дисертація будь-яким сумлінним аспірантом та подальший успішний її захист в спеціалізованих вчених радах, наприклад, Києва, Дніпропетровська, Запоріжжя, Миколаєва – це закономірний наслідок, який виходить з професіоналізму Шитюка М.М., його гарних людських якостей та відданості науковому поклику, а також з постійного контролю, безпосереднього керівництва та всебічної допомоги аспіранту на всіх етапах написання дисертаційного дослідження.

Микола Миколайович став першовідкривачем, піонером в південному регіоні по висвітленню «білих плям» української історії: голодомори ХХ століття, масові репресії проти громадян, націоналістичне підпілля, діяльність ОУН-УПА і т.д.

Багато хто з студентів знає Миколу Миколайовича як доктора історичних наук, професора, заслуженого діяча науки і техніки України, академіка Української академії історичних наук, лауреата премії імені М.М. Аркаса, кавалера орденів «За заслуги III ступеня», Володимира Великого Рівноапостольного II ступеня, автора понад 400 наукових праць, а також як директора Миколаївського навчально-наукового інституту Одеського національного університету імені І.І. Мечникова (до 2008 р.), навчально-наукового інституту історії та права Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського (з серпня 2008 р.). Особисто для мене Микола Миколайович, перш за все, мій Вчитель та духовний наставник.

Олександр Акунін,
кандидат історичних наук, доцент

ВИДАТНИЙ НАУКОВЕЦЬ НАШОЇ ДЕРЖАВИ

Маю повне право так назвати шановного доктора історичних наук, професора Миколу Миколайовича Шитюка. Людина в якій є чому навчитись і є чим гордитись.

Вчителю, нехай кожен Ваш новий день повниться радістю. Нехай народжується в ньому нові бажання, нові помисли, нове натхнення для праці і довгого життя. А ще - нехай ніколи не забракне сили та нових учнів.

Ім'я одного з найвидатніших науковців України, академіка, доктора історичних наук, професора Миколи Миколайовича Шитюка широко відоме всім, хто так чи інакше пов'язаний з історичною наукою. Людина непересічного таланту, він після закінчення Київського національного університету імені Т. Шевченка (1981 р.) з перших самостійних кроків у науці яскраво виявив себе як дослідник-новатор з власним підходом до розв'язання найскладніших наукових проблем.

Діапазон його досліджень охоплює як загальнодержавний, так і регіональний рівень. Він автор понад 400 праць, які вийшли друком у 12 країнах світу, в тому числі США, Німеччині, Польщі, Росії, Білорусі. Йому належить заслуга створення фундаментальних праць з історії політичних репресій та становлення тоталітарної системи в 20-50-х роках ХХ століття. Торкається в своїх працях М. М. Шитюк і репресій проти конкретних категорій населення. Так, вагомий внесок в історичну науку зроблений під час дослідження репресивної політики радянської влади проти військовослужбовців та співробітників органів ДПУ-НКВС, автором висвітлено механізм організації та проведення політичних процесів проти військової інтелігенції та правоохоронців, введено до наукового обігу об'ємний архівний матеріал, зроблено регіональний огляд репресій, показано специфіку внутрішньої роботи органів державної безпеки, акцентуючи увагу на методах фабрикації кримінальних справ та механізмі репресій проти громадян, що їх здійснювали.

Видатний внесок М. М. Шитюка в вітчизняну та світову науку високо оцінений Батьківщиною. Його нагороджено орденами і медалями. Він кавалер ордену «За заслуги» III ступеню, лауреат культурологічної премії М. Аркаса, удостоєний почесного звання «Заслужений діяч науки і техніки України». Наукова спадщина академіка знаходить розвиток в дослідженнях та працях його аспірантів та докторантів, з якими Микола Миколайович щедро ділиться своїми знаннями і досвідом, дбайливо виховуючи наукову зміну. Серед його вихованців – більше двох десятків кандидатів історичних наук, на сьогоднішній день під його керівництвом четверо докторантів.

Навіть цей короткий огляд зробленого М. М. Шитюком для розвитку історичної науки, породжує питання: в чому головний секрет його успіху? Він полягає, перш за все, в його особистості, яка поєднує в собі широкий всебічний талант, феноменальне працелюбство, є прикладом виключної цілеспрямованості, організованості, великого практичного досвіду, прекрасних особистих якостей, то стає зрозумілим масштаб цієї людини.

Анатолій Бахтін

полковник Збройних сил України,
кандидат історичних наук, доцент

ВЕЛИКА ЛЮДИНА

Особистість надзвичайного таланту, мудра, обдарована, проста, інтелігентна, добра та щира. Таким увійшов у моє студентське життя доктор історичних наук, професор Микола Миколайович Шитюк.

Відразу після знайомства з Миколою Миколайовичем був глибоко вражений його відкритістю до спілкування, наукової співпраці з молоддю. Зважаючи на це, у мене та багатьох інших студентів з'явився потяг до ґрунтовної наукової роботи з проблем висвітлення радянської історії. Подальше спілкування з професором стало не лише приємним підтвердженням перших вражень, а й перетворилося на справжнє інтелектуальне задоволення та життєву школу. Адже великий інтерес до дослідження історії України, характеристики минулого, надихають його багаточисленні публікації, зокрема ті, що присвячені розкриттю правди про сталінські масові політичні репресії, голодомори у Південному регіоні нашої держави, Велику Вітчизняну війну та багато інших суперечливих, малодосліджених аспектів, актуальних для вивчення.

Зважаючи на мою велику зацікавленість у розкритті „білих плям” радянського минулого нашої держави, Микола Миколайович люб'язно погодився стати науковим керівником з написання дисертаційного дослідження, присвяченого ґрунтовному аналізу нез'ясованих донині сторінок історії Півдня УРСР. Під час нашої тривалої та тісної наукової співпраці, Микола Миколайович постійно вносив пропозиції щодо удосконалення та логічного довершення дисертації. Безвідмовно консультував, вказував на помилки та радив як їх виправляти, направляючи мене в потрібному напрямку. Виключно завдяки великому творчому натхненню Миколи Миколайовича, щирій зацікавленості в становленні мене як молодого науковця та правильним настановам, вдалося написати дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук достроково.

Не полишаючи своїх життєвих принципів навчати, своїм багатим життєвим досвідом, глибокими професійними знаннями, талантом Микола Миколайович щедро ділиться з багатьма молодими науковцями, серед яких вже багато хто захистив дисертаційні дослідження і є відомими науковцями в Україні та далеко за її межами. Глибоко переконаний, працювати з Миколою Миколайовичем Шитюком – велика честь та щастя для всіх!

Роман Крайнік,
кандидат історичних наук

«РИТОРИКА ВЧИНКУ» ПРОФЕСОРА М.М. ШИТЮКА

Про кожну людину можна розповісти дві історії. Перша - це сприйняття нею самої себе. Друга - її життя очима інших. Особливо, якщо співпраця і плідне спілкування з такою особистістю різко змінює вектор вашого життя, допомагає вирішити проблеми, що багато років заважали рухатися вперед.

Саме таку роль у моєму житті відіграв доктор історичних наук, професор Микола Миколайович Шитюк. Ми були знайомі ще з часів «перебудови», разом брали участь у написанні декількох колективних навчально-методичних посібників з історії України, при нагоді обговорювали наукові питання, однак наше спілкування мало тоді епізодичний характер.

Ситуація змінилася восени 2003 року, коли, на жаль, пішла з життя Заїра Валентинівна Першина - відомий український історик, професор й доктор історичних наук та керівник моєї кандидатської дисертації. Для мене це була тяжка втрата. Я і сьогодні з вдячністю згадую цю доброзичливу людину сильного, волелюбного характеру, спілкування з якою залишило глибокий слід у моїй душі.

У цей непростий час Микола Миколайович Шитюк надав свою допомогу, ставши моїм науковим керівником, за що я йому щиро вдячний. Динаміка життя змінилася на краще. Під впливом цієї енергійної, цілеспрямованої, працелюбної людини мені вдалося не тільки завершити, але і навесні 2005 року успішно захистити дисертацію. Ніколи не забуду, як сяяли очі Миколи Миколайовича після оголошення результатів голосування! Це були непідробні почуття людини, яка щиро вболіває за своїх здобувачів і вміє розділити з ними як біду, так і радість. Потім був диплом доцента та подальша праця над моєю науковою тематикою. І які б життєві зміни не привносив час, я завжди відчував і відчуваю підтримку з боку М.М. Шитюка.

Російський філософ М.М. Бахтін розрізняв два стани існування людини – «риторику слова» і «риторику вчинку». Обмеження тільки «риторикою слова» призводить до застою й деградації, апатії та смутку безперспективного життя. Сміливі ж люди приймають виклик з боку реального світу, роблять відповідний хід, стаючи режисерами власної долі. Вони живуть творчо і, як правило, досягають успіху. Невипадково, за давньою китайською мудрістю, краще зробити і пошкодувати, ніж не зробити і пошкодувати.

Така здатність на вчинок, постійне прагнення робити корисні справи, орієнтованість на майбутнє, вміння взяти на себе відповідальність і тримати слово, приязне ставлення до студентів і колег викликають повагу до Миколи Миколайовича Шитюка як до людини, вченого і керівника.

Олег Козирев,
кандидат історичних наук, доцент

ВИДАТНИЙ ВЧЕНИЙ, МУДРИЙ ПЕДАГОГ, ЛЮДИНА ДОБРОЇ ВОЛІ

З поміж усіх пізнавальних форм людської діяльності, наука відрізняється своєю соціальністю. Наші знання про минуле, оточуючу дійсність формуються завдяки злагодженій роботі науково-дослідних колективів. Прекрасним свідченням цього є робота Навчально-наукового інституту історії та права під керівництвом його невтомного директора, доктора історичних наук, професора Шитюка Миколи Миколайовича. Серед сучасних істориків України він займає почесне місце як провідний науковець та фахівець.

Розквіт його наукової діяльності припадає на період зміни парадигм історичного мислення: розпад Радянського Союзу, руйнація всієї системи науки, «теоретичний хаос», методологічний вакуум... В той складний час невизначеності саме Миколі Миколайовичу вдалося спрямувати ряд південноукраїнських дослідників на вивчення широкого кола актуальних проблем регіональної історії. Він не просто очолює цю тенденцію, а інтегрує її в загальний історіографічний процес, налагодивши співпрацю з провідними вітчизняними та зарубіжними науково-дослідними установами.

Напевно такі актуальні та складні теми як: голоди в Україні в радянську добу, підпільно-партизанська боротьба, специфіка нацистського окупаційного режиму, примусова праця цивільного населення в Третьюму рейху в роки Великої Вітчизняної війни, проблема іноземного полону, політичні репресії та ін. так і не були б розроблені у нашому південноукраїнському контексті без доброї волі й зацікавленості Миколи Миколайовича в прогресі наукового знання.

Микола Миколайович пройшов досить складний, нелегкий життєвий та творчий шлях, самотужки досяг значних успіхів на науковій ниві, і на цьому не зупиняється. Доктор історичних наук, професор, академік, заслужений діяч науки і техніки України, і це далеко не повний список досягнень Миколи Миколайовича. Дипломи, грамоти, подяки, нагороди найвищого рівня, вчені звання, міжнародне визнання науковим співтовариством - не самоціль, а достойне підтвердження напруженої та самовідданої праці. Для кожного, хто опиняється на найвищому щаблі свого розвитку найголовніше – залишитися людиною, не забувати про близьких та колег. Людиною з «великої літери» був, є і залишається Микола Миколайович. Завжди привітний, відкритий, доброзичливий, щирий, не байдужий до чужих проблем і бід. Слова вдячності та почуття глибокої поваги до Миколи Миколайовича як наукового керівника та наставника пронизують серце кожного аспіранта та молодого викладача, які мали честь працювати з ним та під його керівництвом захищати кандидатські дисертації. Для багатьох із нас співпраця з Миколою Миколайовичем відкрила шлях до наукової та викладацької роботи. В наших наукових дослідженнях є частина його душі, сил та енергії, яких він ніколи не шкодував.

Черговий ювілей – це чудова нагода переосмислити пройдений шлях, підбити підсумки своєї діяльності та окреслити подальші перспективи. Побажаємо Миколі Миколайовичу міцного здоров'я, сімейного благополуччя, добра, миру та нових наукових досягнень і звершень. Нехай ніколи не згасає Ваше невтомне джерело натхнення!

*Валерій Чернявський,
Катерина Чернявська,*
кандидат історичних наук